

Eduskuntaryhmille 8.10.2024

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n kannanotto vuoden 2025 talousarvioesitykseen sekä lainsäädäntöön

Veronkorotuksilla ja leikkauksilla sosiaalitukiin on kielteinen vaikutus eläkeläisten talouteen

Eläkeläisliittojen Etujärjestö EETU – PIO ry on tutustunut valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja haluaa lausuntonaan todeta seuraavaa

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU – PIO ry kantaa syvää huolta Suomen valtion taloudellisesta tilanteesta ja sen vaikutuksista ikääntyneiden ja ylipäättänsä kaikkien suomalaisten arkeen sekä tulevaisuuteen.

Talouden sopeutus- ja leikkaustoimenpiteitä tehdessä on huomioitava se, että eläkeläisillä on työikäisiä rajallisemmat mahdollisuudet nostaa tulotasoan, useimmilla ei ole käytännössä tätä mahdollisuutta. Eläkeläisten mediaanikuukausieläke oli viime vuonna 1 736 euroa (keskieläke 1 977 euroa kuukaudessa). Reilulla neljänneksellä eläkeläisistä kokonaiseläke on korkeintaan vain 1 250 euroa kuukaudessa. Muistutammekin eduskuntaa siitä, että kuluvan vuoden aikana esitetyt talouden sopeutustoimenpiteet kohdistuivat muuta väestöä enemmän eläkeläisiin esimerkiksi veronkiritysten, eläkeläisten asumistuen leikkausten ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusten muodossa. Eläkeläiset eivät ole vapaamatkustajia. Olemme valmiita kantamaan vastuuta taloustalkoista, kunhan toimenpiteet ovat oikeudenmukaisia ja kohdistuvat järkevästi eri väestönsiin.

Sosiaali- ja terveystoiministeriön hallinnonala

Edellisellä eduskuntavaalikaudella toteutettu hyvinvointialueuudistus ei ole vielä tuonut helpotusta terveydenhuollon kriisiin. EETU ehdottaa parlamentaarista työryhmää, jonka tehtävä on varmistaa johdonmukainen uudistus ja luottamus terveydenhuollon palveluihin. Hyvinvointialueuudistusta toteutettaessa keskeisellä sijalla pitää olla perusterveydenhuolto. Tunnistamme sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen sekä alueuudistuksen olevan kuitenkin varhaisessa vaiheessa, jolloin tiettyjä haasteita pystytään ratkomaan vain toiminnan vakiintuessa. Perusteelliset muutokset vaativat riittävän valmisteluajan ja resurssit toteutuakseen onnistuneesti.

Hallituksen sosiaali- ja terveyspalveluita koskevat sopeutus- ja leikkaustoimenpiteet kohdistuvat keskimäärin muuta väestöä enemmän eläkeläisiin. Sairaalapalveluiden, erityisesti moniosaamista vaativan erikoissairaanhoidon keskittämällä hyvinvointialueilla, on heikentävä vaikutus terveyspalveluiden saatavuuteen haja-asutusalueilla. Myös terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusten vaikutukset kohdentuvat nekin muuta väestöä enemmän eläkeläisiin.

Päätös lääkkeiden sairausvakuutuskorvauksen kalenterivuotuisen alkuomavastuun korotuksesta 50 eurosta 70 euroon heikentää niiden eläkeläisten taloudellista tilannetta, joilla on suuret terveys- ja lääkekulut, mutta pieni eläke.

EETU vaatii selkeitä resurssiparannuksia hoivapalveluihin. Ikääntyneillä on perusoikeus asialliseen ja turvalliseen asumiseen. Hyvinvointialueiden tulee järjestää riittävästi ympärivuorokautisia hoivapaikkoja vanhusväestön tarpeisiin ja valtion on turvattava siihen resurssit. Kuntien ja hyvinvointialueiden työnjakoa on selkiytettävä: kuka ottaa vastuun ja miten riittävä hoiva turvataan samalla, kun muistisairaudet lisääntyvät ja laitospaikkoja ajetaan alas.

Kannattamme esitystä kohdentaa iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukemiseen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistämiseen 27 miljoonaa euroa vuosina 2024–2027. Muistutamme samaan aikaan, että jo nyt Suomessa on noin 50 000 tuhatta omaishoitajaksi rekisteröityä henkilöä. Omaishoitajan työtä tekee kuitenkin paljon suurempi joukko suomalaisia ilman virallista tunnustusta ja siten yhteiskunnan taloudellista tukea. EETUn mielestä omaishoitajien kriteeristöä pitääkin yhtenäistää koko maassa.

Kannamme kasvavaa huolta henkilöstön riittävydestä sote-sektorilla tulevien vuosien aikana. Ehdotamme, että lainsäädännöllisesti helpotetaan työperäistä maahanmuuttoa, jotta henkilöstön riittävyys terveyspalveluissa voidaan turvata 2030-luvulla. EETU muistuttaa päättäjiä, että Suomi kilpailee samojen osajien kanssa esimerkiksi Ruotsin, Tanskan ja Norjan kanssa, joissa maissa on jo valmiiksi korkeampi elintaso kuin Suomessa.

Hyvinvointialueet ja palveluiden tuottajat ovat lisääntyvässä määrin turvautuneet vuokratyövoimaan, mistä aiheutuneet kulut ovat olleet jyrkässä kasvussa. EETU vetoaa eduskuntaan, jotta se esimerkiksi korjaisi ostopalveluiden lainsäädäntöä siten, että vuokratyövoimasta aiheutuvien kulujen kasvua voitaisiin hillitä ja myös taittaa.

EETU kannustaa kehittämään omalääkäri- ja hoitajamallia, joka voisi tuoda säästöjä terveydenhuoltoon ja samalla parantaa hoidon laatua.

EETU ilmaisee myös huolensa hyvinvointialueiden yt-neuvotteluista ja niiden vaikutuksista potilasturvallisuuteen ja kansalaisten hyvinvointiin. Oikein kohdistettuna henkilöstövähennyksillä voidaan poistaa hallinnollisia päällekkäisyyksiä, jolloin säästöt ovat perusteltuja ja hyödyllisiä. Pelkona on kuitenkin se, että suuret yt-neuvottelut, kuten esimerkiksi HUS-yhtymän käynnissä olevilla ja lähes 1 000 ihmistä koskevilla yt-neuvotteluilla, on negatiivinen vaikutus terveyspalveluiden saatavuuteen. Sen lisäksi, että HUS-yhtymällä on vastuullaan lähes 1,7 miljoonan uusmaalaisen erikoissairaanhoidon ja ensiapu, toteuttaa HUS-yhtymä tärkeää lääketieteellistä tutkimus- ja opetustyötä, joka pakostakin vaarantuu leikkausten myötä. HUS:in rahoituspohja ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan toimintaan heikkenivät radikaalisti sen jälkeen, kun hyvinvointialueiden rahoitus siirtyi valtiolle ja HUSin rahoitus siirtyi Uudenmaan hyvinvointialueille sekä Helsingin kaupungille sote-uudistuksen yhteydessä.

Asumistuen osalta toteamme, että vuodelle 2025 suunnitellut leikkaukset kohdistuvat enemmän eläkeläisten asumistukeen kuin yleiseen asumistukeen. Yhdessä muiden leikkaus- ja sopeutustoimien kanssa 15–35 euron leikkaus kuukausittaiseen asumistukeen on monelle tukea saavalle eläkeläiselle iso raha. Yleisen ja eläkkeensaajien asumistuen kulut valtiolle ovat kasvaneet

jyrkästi vuosien 2008–2023 välisenä aikana 1 032 miljoonasta eurosta 2 363 miljoonaan euroon. Eläkeläisten osalta asumistuen kokonaiskulut ovat kasvaneet selvästi maltillisemmin. Huomattava summa asumistuista siirtyy suurille kiinteistöyhtiöille ja edelleen jaettavaksi osinkoina omistajille.

Ympäristöministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Ympäristöministeriö esittää talousarvioesityksessään, että korjaustoiminnan avustuksiin varataan 7,55 miljoonaa euroa, kun vuodelle 2024 määräraha oli 9,55 miljoonaa euroa. Avustuksia on myönnetty erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa. Väestön vanhenemisen seurauksena vanhoja asuintaloja on myös jatkossa tarve muuttaa esteettömiksi. Rahoituksen lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota tiedottamiseen tukimahdollisuuksista.

Hallitus esittää perusväylänpitoon ja korjausvelan purkamiseen 208,5 miljoonaa euroa ja uusiin väylähankkeisiin 480 miljoonaa euroa. EETU kiittää hallitusta sen panostuksista teihin ja liikenteeseen. Suomen yli 1,6 miljoonasta eläkeläisestä monelle auto on päivittäinen välttämättömyys, koska vain osassa Suomea on toimiva julkinen liikenne.

Valtionvarainministeriön hallinnonala sekä yleisiä huomioita ja ehdotuksia verotuksen kehittämiseksi

Eläkeläisten eläketulovähennykseen esitettyjen muutosten seurauksena niillä eläkeläisillä, jotka ovat tuloluokassa 27 000–54 000 euroa vuodessa, verotus kiristyy vuonna 2025. Vaikutukset vuositasolla ovat esimerkiksi 36 000 euron eläketulolla noin 110 euroa (lähde: Veronmaksajien keskusliitto). Eläketulon veronkiristykset voivat vaikuttaa pieniltä, mutta jo ennen esitettyä muutosta eläkeläisten verotukseen osalla eläkeläisistä kokonaisveroaste on ollut korkeampi kuin palkansaajilla, vaikka palkansaajien osalta luvuissa huomioidaan myös tyel-maksut. Kahden ylimmän eläketuloluokan vuosittainen alarajan tarkistus on jäädytetty. Päätös sotii verotuksen yhdenvertaista kohtelua vastaan. Lähtökohtana pitää olla se, että samassa tuloluokassa veroaste on sama kaikille.

Yleisen arvonlisäveron korottaminen 24 prosentista 25,5 prosenttiin ja alemman arvonlisäverokannan korotus 10 prosentista 14 prosenttiin tuntuu enemmän pienituloisten eläkeläisten taloudessa, mutta yhdessä eläkeläisten veronkiristysten kanssa sen vaikutukset tuntuvat kaikkien eläkeläisten taloudessa. Myönteistä on, että ruoan arvonlisäveroa ei koroteta.

Kotitalousvähennystä leikataan 100 miljoonalla eurolla, millä arvioimme olevan negatiivinen vaikutus eläkeläisten arkeen. EETUn mielestä kotitalousvähennyksen enimmäismäärää ei pidä laskea nykyisestä 2 250 eurosta 1 600 euroon, eikä myöskään korvausprosentteja pidä heikentää. Samoin omavastuu on säilytettävä nykyisellään. Eläkeläiset käyttävät kotitalousvähennystä arkensa helpottamiseen, mikä mahdollistaa asumisen omassa kodissa pidempään. Kotitalous-, hoiva- tai hoitotyön perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen korotus tulisi pitää voimassa myös tulevaisuudessa.

Kiinnitämme tässä yhteydessä myös huomiota kokonaisveroasteeseen, joka uhkaa nousta Suomessa vuonna 2025. Suomessa on jo tällä hetkellä yksi OECD-maiden korkeimmista veroasteista. Kireä verotus vähentää kotimaista kulutusta.

EETU esittää seuraavia verotusta koskevia toimenpiteitä:

- Veroasteen tulee olla samassa tuloluokassa sama eläkeläisillä ja palkansaajilla
- Kotitalousvähennykseen esitetty 100 miljoonan euron leikkaus on peruttava. Pienituloisille on luotava kotitalousavustuksen kautta vastaava hyöty.
- Moni suomalainen eläkeläinen saa osinkotuloja pörssiyrityksistä. Osinkoverotusta uudistettaessa on selvitettävä, miten piensijoittajien ja suurten instituutioiden välisiä verotuskäytäntöjä voidaan yhtenäistää, mikä voisi mahdollistaa veroasteen laskun.

STEA-avustuksiin kohdistuvat leikkaukset

EETUn ilmaisee syvän huolensa STEA-avustusten leikkauksien vaikutuksista. Ensi vuodelle kaavailut avustusleikkaukset ovat 80 miljoonaa euroa, koko hallituskaudella 130 miljoonaa euroa eli kolmannes tällä hetkellä jaossa olleista avustuksista. EETU pitää oikeansuuntaisena ratkaisuna sitä, että leikkaukset kohdennetaan pääosin hanke- ja investointiavustuksiin, millä aiheutetaan vähiten vahinkoja sote-järjestöjen perustoimintaan.

SOSTE-järjestöt, joihin EETUn jäsenjärjestöt lukeutuvat, tekevät vaikuttavaa ennaltaehkäisevää työtä, jolla edistetään ikääntyneiden suomalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Työ tapahtuu pääosin järjestöjen vapaaehtoisten kautta, minkä vuoksi järjestöjen taloudellinen tukeminen on kustannustehokasta valtiolle.

Hallitus päätti kehysriihessä huhtikuussa, että valtionavustuskäytännöt uudistetaan ja samalla varmistetaan aiempaa vaikuttavampi ja läpinäkyvämpi valtionavustustoiminta. Pidämme erittäin tärkeänä, että tästä tavoitteesta pidetään kiinni. Linjaus on tärkeä, koska tähän asti STEAn arviointi on perustunut ”kokonaisvaltaiseen harkintaan”. Onnistuessaan käytännössä hallituksen linjaus tarkoittaa järjestöjen oikeusturvan huomattavaa parantumista. Samalla verovarojen käyttö voidaan kohdentaa paremmin ja tehokkaammin. Vaadimme, että kehiteltäessä uusia arviointikäytänteitä, on järjestöjä osallistettava vaikuttavasti asian valmistelussa alusta alkaen.

Eläkeläisliittojen Etujärjestö EETU- PIO ry

Kari Kantalainen
puheenjohtaja
Kansallinen Senioriliitto ry

Ulla-Maj Wideroos
puheenjohtaja
Svenska Pensionärsförbundet rf

Raimo Ikonen
puheenjohtaja
Eläkeliitto ry

Simo Paassilta
puheenjohtaja
Eläkkeensaajien Keskusliitto ry

Matti Huutola
puheenjohtaja
Eläkeläiset ry

Leea Hiltunen
puheenjohtaja
KRELLI Kristilliset eläkeläiset ry